

9. Kaupunginarkisto

Henkilökunta. Avoimna olleeseen arkistonhoitajan virkaan valittiin 11. 5. fil. kand. Orvo Pyykkö. V:n 1956 alusta vakinaistettuun amanuenssin virkaan kaupunginhallitus valitsi 26. 1. fil. maist. Sirkka Lindstedtin, joka siihen asti oli hoitanut virkaa tilapäisenä. Lindstedtin toimiessa vt. arkistonhoitajana hoiti amanuenssin virkaa fil. maist. Kirsti Hellgren. Tp. arkistoapulaisen virkaa hoiti 1. 1. — 31. 7. rva Sinikka Vuorio ja osapäivätyönä ylioppilas Kalevi Heikkilä 1. 9. lukien. Edellämainittujen lisäksi toimivat arkistossa kaupunginarkistonhoitaja Ragnar Rosén, arkistonhoitaja Sylvi Möller ja toimistonhoitaja Aino Soura sekä vahtimestari Eino Parkkali. Amanuenssi Lindstedtin viransijaisena toimi sitä paitsi fil. maist. Tuomo Polvinen. Kaupunginarkistonhoitaja Rosén oli sairauslomalla 12. 11.—12. 12. ja arkistoapul. Vuorio 11. 1.—31. 1. Arkistonhoitaja Pyykkö teki opintomatkan Tukholmaan 30. 9.—6. 10. kaupungin matka-apurahan turvin.

Toimisto- ja arkistotilat. Kaupunginarkiston käytössä olivat koko vuoden Temppeli-aukion kalliosuoja ja vuokratilat Ruotsalaisen kauppakorkeakoulun talossa Runeberginkatu 10, sekä toukokuun loppuun saakka osa Erottajan kalliosuojasta ja 1. 3. lähtien 310 m² käsittävät maanalaiset vuokratilat Helsingin kansanasunnot oy:n talossa Mäkelänkatu 107. Viimeksi mainitussa paikassa n. 1 000 m käsittävä hyllystö pystytettiin huhtikuun aikana.

Toiminta kunnallisena arkistokeskusviranomaisena

Esitykset ja lausunnot. Kaupunginarkiston tekemistä esityksistä ja sen antamista lausunnoista ja selostuksista on mainittava seuraavat: kaupunginhallitukselle: 13. 1. vt. amanuenssi Hellgrenin palkkauksesta; 16. 1. amanuenssinviran täyttämisestä; 15. 2. vahtimestari Parkkalille maksettavan lämmityspalkkion korottamisesta; 15. 2. määrärahan myöntämisestä arkiston muuttokustannuksiin (Erottaja-Mäkelänkatu 107); 23. 3. vaalilautakuntien asiakirjojen siirtämiseen ja lajittelemiseen tarvittavasta määrärahasta; 10. 4. selvitys Vaasa-seuran erään tiedustelun johdosta, joka koski Helsingin raha-asiaihin hoitoa 1800-luvun puolivälissä; 12. 4. avoimna olevan arkistonhoitajanviran täyttämisestä; Oy. Lippuvalmistamon anomuksesta saada käyttää Helsingin vaakunaa eräässä viirissä; 1. 8. tp. arkistoapulaisen toimen hoitamisesta puolin työpäivin ja puolin palkoin; 1. 8. dosen tti S.-E. Åströmin anomuksesta, että hänen kirjoittamansa tutkimus julkaistaisiin Helsingin kaupungin kustannuksella; 13. 8. v:n 1955 vuositilintarkastajien kertomuksesta (olympia-arkiston luovuttaminen kaupunginarkiston hoidettavaksi); 17. 9. matka-apurahan myöntämisestä arkistonhoitaja Pyykölle; 4. 10. puolustuslaitoksen edustajien oikeuttamisesta käyttämään eräitä asiakirjoja; 9. 10. rahatoimiston sotilasavustusosaston ja lastensuojeluviraston eräiden asiakirjasarjojen seulonnessa noudatettavista periaatteista (valtionarkiston pyytämä lausunto); 9. 11. Ilmalan rakenteilla olevan vesisäiliön osittaisesta käyttämisestä arkistotilana; 18. 12. Helsingin kansakoululaitoksen historian kirjoittamista koskevasta aloitteesta; 31. 12. tp. arkistoapulaisen toimen hoitamisesta 1. 1.—28. 2. 1957 välisenä aikana; sosiaalivirastotaloon tulevien arkistotilojen suunnittelussa huomioonotettavista näkökohdista; järjestelytoimistolle: 11. 9. tunnusjärjestelmän käytäntöön ottamisesta; koulutuspäällikölle: 19. 10. kaupungin palveluk-

sessä olevien virkailijain koulutussuunnitelmasta; väestönsuojelutoimistolle: 15. 9. turvallisuustoimenpiteiden ennakkosuunnittelusta; sekä ratkaisuvallan siirtämistoimikunnalle: 18. 1. eräistä hallinnollisista rationalisointiehdotuksista.

Tarkastukset ja neuvonta. Kaupunginarkiston saatua riittämätöntä toimistotyövoimaansa jonkin verran lisätyksi voitiin osa järjestämis- ja selvitystehtävistä siirtää nuorempien virkailijain hoidettavaksi ja vastaavasti omistettiin entistä enemmän huomiota virastoissa ja laitoksissa suoritettavaan ohjaus- ja neuvontatoimintaan. Tarkastuksia, joihin liittyi neuvotteluja säilytys- ja luettelointimenetelmistä sekä virastojen arkistoja hoitavien henkilöiden tutustumiskäyntejä kaupunginarkistoon, suoritettiin vuoden kuluessa seuraavissa virastoissa ja laitoksissa: teollisuuslaitosten lautakunta sekä kassa- ja tilivirasto; vesilaitos; kaasulaitos; sähkölaitos; terveydenhoitolautakunta ja terveydenhoitoviraston toimisto; terveydenhoitolaatukunnan kulkutautiosasto; poliisilääkäri; äitiys- ja lastenneuvolain kanslia sekä äitiys- ja lastenneurolat Kulmavuorenkatu 2:ssa ja Malmin terveystalossa; lastenpsykiatrin toimisto; veneeristen tautien poliklinikka; kouluhammasklinikka sekä Malmin haaraklinikka; eläinlääkinnän kanslia; maidontarkastamo; terveydellisten tutkimusten laboratorio; ammattientarkastuksen toimisto; asuntojentarkastuksen toimisto; desinfioimislaitos; sairaalalautakunta ja sairaalavirasto; Auroran, Kivelän, Marian, Malmin ja Nikkilän sairaalat; mielisairaanhuoltopiirin huoltotoimisto ja vastaanottoasema; tuberkuloositoimisto ja tuberkuloosiparantola; sairaanhoitajatar-koulu; lastentarhain toimisto; oikeusaputoimisto; kirjastolautakunta ja kaupunginkirjasto; museolautakunta ja kaupunginmuseo; musiikkilautakunta ja kaupunginorkesterin toimisto; maistraatti; rikostuomioiden toimeenpanijan konttori; rakennustarkastusvirasto; sekä vaalilautakuntien arkisto

Tarkastuksissa sovitusta järjestämis- ja luettelointitoimistosta virastot ja laitokset yleensä huolehtivat itse. Poikkeuksen muodosti maistraatin hallinnassa olevassa kellarikerroksessa säilytetyjen, pahassa epäjärjestyksessä olevien vanhempien vaaliasiakirjojen lajittelu, joka tosin suoritettiin maistraatin palkkaamin työvoimin, mutta kaupunginarkiston välittömän ohjauksen alaisena.

Toiminta asiakirjavarikkona ja tutkimuslaitoksena

Asiakirjasiirot ja arkiston kasvu. Asiakirjoja siirsivät kaupunginarkistoon kertomusvuonna seuraavat virastot, laitokset ja virkamiehet: kaupunginhallitus; kaupunginkanslia; kiinteistöviraston kansliaosasto; kaasulaitos; satamalaitoksen kansliaosasto; terveydenhoitoviraston toimisto; sairaalaviraston kanslia- ja tilivirasto; Marian sairaala; huoltoviraston IV huoltotoimisto; lastensuojeluviraston hallinnollinen toimisto, suojelukasvatus-toimisto ja äitiysavustus- ja perhelisätoimisto; työnvälitystoimisto; oikeusaputoimisto; lastentarhain toimisto; kaupunginorkesterin toimisto; tilastollinen päätoimisto; ent. ope-tusasiainjohtaja P. Railo; satamalaitoksen sihteeri V. Mielonen sekä rakennustarkastus-toimiston lainopillinen sihteeri E. Wirén. Asiakirjoja ja kartoja lahjoittivat lisäksi arkkitehti B. Aminoff ja vapaaherra C. Standertskjöld-Nordenstam. Vaikka jatkuvasti noudatettiin ankaraa pidättyvyyttä asiakirjojen vastaanotossa kertyi toimintavuoden aikana uutta aineistoa kaupunginarkistoon n. 195 m. Mikrofilmaamalla tai fotostatoimalla on hankittu asiakirjajäljennöksiä valtionarkistossa olevista Helsingin uudelleenrakentamiskomitean asiakirjoista ja Helsingin tullikamarin vanhimmasta kirjeenvaihdosta sekä eräistä Helsingin omistussuhteita valaisevista asiakirjoista ja kartoista. Kaupunginarkistoon siirrettiin lisäksi arkiston kanssa käytyjen neuvottelujen jälkeen valokuvattujen, kaupunginorkesterin toimistossa olevien sävellysten filmikopioita.

Sisäiseen toimintaan kuuluvat työt. Uusi, asiakirjojen väliaikaisena säilytyspaikkana melkoisen tyydyttävä, mutta arkiston toimistosta etäällä sijaitseva ja sen vuoksi hankalakäyttöinen lisätila Mäkelänkatu 107:ssä otettiin käytäntöön keväällä, jolloin Erottajan kalliosuojan arkistotila kokonaan tyhjennettiin. Kaikkiaan uuteen varastoon siirrettiin n. 900 m asiakirjoja, jota paitsi parista virastosta tulleet leveranssit ohjattiin suoraan sinne. Siirron alaisiksi joutuivat yleensä ainoastaan sellaiset asiakirjat, joita tarvitaan verraten harvoin ja joista osa määrävuosien kuluttua kenties voidaan hävittääkin. Mäkelänkadun varastoon siirrettyjen asiakirjojen tarkastus ja uudelleenjärjestely päättyi marraskuussa.

Virastoista ja laitoksista vastaanotetut asiakirjaleveranssit tarkastettiin ja sijoitettiin paikoilleen luovutusluetteloiden mukaan. Samalla jatkettiin kaikissa varastoissa asiakirjojen yleistä kunnostamista ja uudelleenkansiointia.

Seuraavat asiakirjasarjat järjestettiin osittain tai kokonaan ja luettelointiin valmistavasti tai lopullisesti: maistraatin memoriaalipöytäkirjojen liitteet (työ jatkuu); konkurssi-asiakirjat; oikeusaputoimiston asiakirjat; kaasulaitoksen arkisto (työ jatkuu); holhouslautakunnan kortistot; vaalilautakuntien asiakirjat; halkokonttorin ja kansanhuoltotoimiston arkistot; merimieshuoneen arkistoon tulleet lisät; Ab. Brändö villastadin ja Kuloosaaren huvilakaupungin sekä ensinmainitun tytäryhtiöiden arkistoihin saadut lisät; Helsingin orkesteriyhdistyksen ja Filharmoonisen seuran arkistot; AB. Tollander & Klärichin tehtaan arkisto; eräiden kaupungin palveluksesta eronneiden johtavien virkamiesten sekä satamajohtaja O. E. Jaatis-vainajan asiapaperit; E. Ehrströmin arkisto (työ jatkuu). Hakemistojen laatimista maistraatin ja raastuvanoikeuden pöytäkirjoihin 1700-luvulta jatkettiin. Käynnissä olevien, Helsingin kaupungin aluetta koskevien omistusoikeudellisten selvittelyjen yhteydessä jatkettiin kertomusvuonna paitsi kaupunginarkistossa myös eräissä muissa arkistoissa valaisevan lähdeaineiston tarkastusta.

Käsikirjasto. Tavanmukaista luettelointia jatkettiin ja aakkosellinen korttiluettelo valmistui. Muuan suuri yksityiskirjasto, josta oli saatavissa tärkeitä täydennystä käsikirjastoon, läpikäytiin yksityiskohtaisesti.

Painotuotteita lahjoittivat vuoden varrella: Helsingin kaupungin virkamiesyhdistys; Svenska handelshögskolan; Suomen sukututkimusseura; Pelastusarmeija; Oy. Alkoholiliike; arkistonhoitaja S. Möller; Helsingin yliopiston kirjasto; Turun Historiallinen yhdistys ja Turun maakunta-arkisto; Suomalainen tiedeakatemia; kaupunginarkistonhoitaja R. Rosén; dosentti S.-E. Åström; Riksarkivet (Stockholm); Stadshistoriska institutet (Stockholm); Helsingin toinen lyseo; Alli Nissisen valmistava koulu; vuorineuvos O. W. Jensen (Kotka); valtionarkisto; arkistonhoitaja C. Näsman (Sundsvall); Lundin yliopiston kirjasto; Erhvervsarkivet (Århus); sekä professori K. Grotenfeltin perikunta. Kaiken kaikkiaan kirjastoa lahjoitusten, vaihtojen ja ostojen kautta kartutettiin 182 niteellä.

Kirjeenvaihto ja arkiston käyttö. Saapuneita kirjeitä diarioidiin 148 (ed. v. 115) ja lähetettyjä 75 (69). Jäljennöksiä, todistuksia ja kirjallisia selvityksiä annettiin 112 (128). Virastoille ja yksityisille puhelimitse annetuista, usein melkoisen suuritöisistäkin selvityksistä ja muista vastauksista tehtyihin tiedusteluihin ei ole pidetty luetteloa. Tutkijain käyntejä merkittiin toimistossa 159 (147) ja Tempeliaukion arkistossa 144 (138). Erottajan arkistovarastossa niitä oli vuoden alkukuukausina n. 30. Asiakirjoja on eri virastoille annettu lainaksi 103 (83) yksikköä.

Tulot ja menot. Kaupunginarkiston tulot, so. annetuista todistuksista ym. kertyneet lunastusmaksut, nousivat yhteensä 2 285 mk:aan (2 970 mk) ja menot, niihin laskettuina myöskin tilitysvuokrat, 10 900 174 mk:aan (9 288 050 mk). Lisäksi kaupunginarkisto kertomusvuonna käytti yleisistä kalustonhankintamäärärahoista 673 483 mk Lundiahyllyjen ym. kalustoesineiden ostoon ja 15 000 mk infra-lampun ostoon Planax-nitomis-kojettaan varten, yleisistä kalustokunnossapitomäärärahoista 14 965 mk arkistovarastojen lattiain betolit-lakkaukseen sekä kaupunginhallituksen yleisistä käyttövaroista 215 700 mk Erottajan arkistovarastosta Mäkelänkadun varastoon tapahtuneen asiakirjasiirron kuljetuskustannusten suorittamiseen.